

LUTKOVNO GLEDALIŠČE
MARIBOR

Dragotin Kette

Šivilja in škarjice

Gradivo pripravili Anja Pirnat in Tanja Lužar

*»Če bomo srečo drugim v srca vlivali,
jo bomo sami uživali!«*
(D. Kette)

Šivilja Bogdanka vztrajno, dan za dnem, šiva in reže, šiva in reže, šiva in reže za grajsko gospo ... V tem enoličnem ritmu se ji utrne odlična ideja: »Kaj ko bi jaz imela takšne škarjice, ki bi se jim samo reklo: *Škarjice hrustalke, po mizi bežite, jopico mi urežite!* ... in bi me ubogale?« In res, prileti ptiček, ki ji pove, da se ji bo želja izpolnila! Tu se naša zgodba šele prav zares prične ... Pred očmi gledalcev bodo čarobno oživele škarjice, v ustvarjanju Bogdankin-ega okolja pa se bo razburkal domišljjski svet najmlajših in tistih malo starejših gledalcev, saj bodo iz gomil blaga počasi »zrasli« grad, drevesa, gozd in drugi scenski elementi ter tako na nevsiljiv in nevsakdanji način spodbudili domišljijo.

V moderni postavitvi vsem dobro poznane Kettejeve pravljice *Šivilja in škarjice* je Bogdanka 21. stoletja vztrajen in delaven lik, ki se ji sicer nasmehne sreča, ko njene škarjice čudežno oživijo, a usodo vzame v svoje roke in tako postane svoje sreče kovač. No, pravzaprav svoje sreče šivilja. Le kakšno prihodnost si bo skrojila?

Pravljica zaživi v novi likovni in glasbeni podobi, čarobni zmesi tradicionalnega in sodobnega, vsakdanjega in neobičajnega. Gledalcem želimo namreč preko osveženega lika šivilje Bogdanke ponuditi pogled na svet in prihodnost, ki sta v večji meri odvisna od naše vztrajnosti in delavnosti, kot je bilo mogoče razbrati iz originalne predloge.

PREDLOGI ZA PRIPRAVO IN VODILA ZA OBRAVNAVO PO OGLEDU

Kdo je šivilja?

Šivilja je poklic, ki zahteva veliko natančnosti in potrpežljivosti. Šivilja kroji in šiva obleke, perilo in druge tekstilne izdelke iz tkanin, pletenin ali vlaknovin. Pripravlja kroje, jih zarisuje in jih izrezuje. Za uspešno delo šivilje so potrebne lastnosti, kot so natančnost, marljivost, urejenost, vestnost in odgovornost. Šivilja potrebuje oster vid in sposobnost za dobro razlikovanje barv, črt in oblik. Imeti mora estetski čut, dober otip in ročne spretnosti.

Včasih so šivilje šivale samo s šivanko in nitjo, nato pa se je tehnologija razvila in pojavili so se šivalni stroji. Sprva so bili mehanski (poganjali so jih z nogami), danes pa šivalne stroje poganja elektrika.

Kako izgleda šivalni stroj? Si ga morda opazil v predstavi?

Kdo je krojač?

Misliš, da opravlja enako delo kot šivilja?

Krojač opravlja podobno delo kot šivilja, vendar šiva in kroji predvsem moške obleke.

Kaj so škarjice?

Prve škarjice so se pojavile v Mezopotamiji pred približno 4.000 leti, narejene so bile iz bronu, a so izgledale precej drugače, kot izgledajo škarjice danes.

Te so svojo današnjo podobo začele dobivati v 1. stoletju n. š. po zaslugi Rimljanov.

S škarjicami so v nekaterih družbah povezana različna vraževerja:

- če na Kitajskem prijatelju ali ljubljeni osebi podariš škarjice, to pomeni, da boš z njim pretrgal vezi;
- v ZDA (New Orleans) verjamejo, da boš ponoči dobro spal, če si boš pod vzglavnik položil škarjice;
- v Pakistanu se naj ne bi poigral s škarjicami, če nimaš namena z njimi rezati, ker naj bi to prinašalo nesrečo;
- v Vzhodni Evropi naj bi razprte škarjice povzročale prepire in nesoglasja.

Kakšne vrste škarjic še poznaš?

Namig: škarjice za nohte, vrtno škarje ...

Poznamo škarjice za desničarje in levičarje.

Si v predstavi opazil, v kateri roki Bogdanka drži škarjice?

S škarjami (navideznimi) se da tudi igrati.

Ali poznaš igro kamen-škarje-papir?

Kaj pa igro škarjice brusiti?

Poznaš še kakšno drugo igro?

Škarjice poznamo tudi v športu (na primer pri nogometu): igralec s škarjicami brcne žogo tako, da zamahne v zrak z eno nogo, ki se ji pridruži odzivna noga.

Škarjice v predstavi čudežno oživijo. Razmisli, ali se spomniš še kakšnih čudežnih predmetov iz drugih pravljic, ki čarobno oživijo in/ali ne ubogajo vedno?

Namig: *Lonček, kuhaj!*, češka ljudska pravljica, v kateri revna deklica dobi v zahvalo čudežni lonček.

Punčka iz cunj

Punčka iz cunj je ena najstarejših igrac na svetu. V muzejih hranijo punčke iz cunj iz časa Rimljanov med 1. in 5. stoletjem n. št.. Včasih je bila to ena na-

j pogostejših igrač, saj se jo je lahko hitro sešilo iz ostankov blaga, napolnjena pa je bila z različnimi materiali. S punčkami iz cunj so se otroci potolažili, obenem pa so se s skrbjo zanjo naučili skrbeti tudi za druge. Z njimi so se otroci počasi naučili šivati, saj so lahko sami šivali obleke za punčke iz cunj ali celo sešili punčko v celoti.

Tudi Bogdanka je narejena iz blaga, zato je kot lutka nekaj prav posebnega.

Povprašaj odrasle, starše ali stare starše, če so mogoče oni kot otroci imeli za igračo punčko iz cunj.

Kako in s čim so se igrali oni, ko so bili majhni? Prosi jih, da te naučijo katero od iger iz svojega otroštva.

Blago

V predstavi smo uporabili veliko različnih vrst blaga, saj smo želeli z uporabo tega materiala na različne načine gledalcem pokazati, da lahko blago in tekstil, ki ga uporabljamo v vsakdanjem življenju, zaživita tudi nekoliko drugače.

Pletenina in tkanina

Pletenina je tekstilni izdelek, narejen s pletenjem. Tehnike pletenja so različne in zelo številne.

Tkanina je tekstilni izdelek, narejen s tkanjem. Tkalstvo je bilo nekoč, poleg lončarstva, najpomembnejša domača obrt na Slovenskem. Osnovno orodje za tkanje so statve.

Kateri deli scenografije so bili zgrajeni iz blaga? Si mogoče prepoznal katero vrsto blaga? Kaj se je zgodilo z blagom, ko so se prižgale različne luči?

Prosi odrasle, da ti priskrbijo koščke blaga, nit, šivanko in škarjice (pri škarjicah bodi pazljiv, da se slučajno ne zbodeš ali urežeš). Iz koščkov blaga lahko skrojiš obleko svoji najljubši igrači, sešiješ ptička, putko ali kakšno drugo žival, lahko pa pustiš domišljiji prosto pot in sešiješ nekaj povsem po svojem okusu. Mogoče celo svojo Bogdanko ...

Šivanje

Poleg krojenja in šivanja poznamo tudi druge načine ustvarjanja oblačil in ročnih del: vezenje, pletenje, kvačkanje.

Zakaj se jim reče ročna dela? S čim jih opravljamo?

Povprašaj koga od odraslih, ali pozna še kakšno drugo tehniko, da te jo nauči. Včasih so se ta znanja prenašala iz roda v rod, v 21. stoletju pa obstajajo tudi tečajji, na katerih se lahko naučiš različnih tehnik.

Vrednote

Vrednote so različni cilji, ki jih cenimo, oziroma mišljenje o tem, kaj je dobro ali prav in za kaj si je vredno prizadevati (družina, ljubezen, mir, prijateljstvo, zdravje, življenje, solidarnost ...). Glavne vrednote, o katerih govori predstava, so delavnost, marljivost, vztrajnost in prijaznost. Živimo v svetu in družbi, ki mnogokrat poskuša zmanjšati pomen teh vrednot, zato se nam je zdelo nadvse pomembno, da jih osvetlimo skozi predstavo. V življenju se je namreč treba postaviti zase, za svoje ideale in vrednote.

Kaj tebi pomeni delo? Kaj bi želel delati, ko odrasteš?

Kaj je lenoba? Je kdo v predstavi len?

Katere vrednote so pomembne tebi?

V nadaljnje branje in raziskovanje ...

Če bi si želel prebrati še kakšno pravljico o šivanju, oblačilih in ustvarjanju, ti priporočamo:

Hans Christian Andersen: *Cesarjeva nova oblačila* / Leopold Suhodolčan: *Krojaček Hlaček* / Vida Brest: *Prodajamo za gumbe* / Kajetan Kovič: *Pajacek in punčka* / Ljudska pravljica *Hvaležni medved* / Brata Grimm: *Trnuljčica* / Brata Grimm: *Šest labodov*

O EKIPNI USTVARJALCEV

Tatjana Peršuh — režiserka in avtorica priredbe

Tatjana Peršuh (1985) se je po maturi na Prvi gimnaziji Maribor vpisala na AGRFT, smer gledališka in radijska režija, kjer je leta 2009, pod mentorskim vodstvom Mileta Koruna in Matjaža Zupančiča, diplomirala. Že v času študija je režirala, asistirala in delovala kot mentorica v Gledališki šoli Prve gimnazije Maribor, s katero je ustvarila nekaj odmevnih uprizoritev. Po uspešni diplomski uprizoritvi Brechtovega besedila *Opera za tri groše* režira in asistira v različnih gledališčih (Lutkovno gledališče Ljubljana, SNG Drama Ljubljana, SNG Opera in balet Maribor ...) in na neodvisni sceni po vsej Sloveniji (Gledališče Glej, Ta bol' teater Kranjska Gora, Šentjakobsko gledališče Ljubljana, KUD Franc Kotar Trzin ...). Pogosto sodeluje z zavodom Kulturni zavod Kult (*Butalci* in *Od kod si pa ti, kužek?*, 2017; *Brez miru*, 2012; ...).

Režija uprizoritve *Šivilja in škarjice* je njeno tretje sodelovanje z Lutkovnim gledališčem Maribor. Dvakrat je sodelovala leta 2010, in sicer z režijo uprizoritve *Jakob in mesto* in z režijo slavnostnega odprtja Lutkovnega gledališča Maribor.

Dajana Ljubičić — avtorica likovne podobe in kostumografka

Dajana Ljubičić je zaključila študij industrijskega oblikovanja na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje. Ukvarja se z modnim oblikovanjem in gledališko kostumografijo. Kot kostumografka sodeluje s številnimi slovenskimi gledališči (SNG Drama Ljubljana, Gledališče Glej, Mestno gledališče Ljubljansko, SNG Nova Gorica ...).

Ob oblikovanju oblačil in kostumov deluje tudi kot članica različnih strokovnih žirij, za svoje delo pa je bila, doma in v tujini, tudi večkrat nagrajena.

Anja Pirnat — dramaturginja

Anja Pirnat (1986) je diplomirala iz sociologije kulture in zgodovine ter deluje v gledališču kot producentka, dramaturginja in scenografinja, in sicer tako na neodvisni sceni kot tudi v institucionalnih gledališčih. Od leta 2017 je članica umetniškega sveta Gledališča Glej. Kot vodja projektov in producentka Gledališča Glej sodeluje z obilo obetavnimi in prodornimi gledališkimi ustvarjalci (Tatjana Peršuh, Tjaša Črnigoj, Nina Šorak, Marko Čeh ...). Leta 2013 je prevzela koordinacijo *abonmaja Transferzala*, gledališko-plesnega abonmaja, ki združuje pet ljubljanskih neodvisnih odrov (Gledališče Glej,

Mini teater, Center kulture Španski borci, Plesni Teater Ljubljana in Staro mestno elektrarno – Elektro Ljubljana). Je del Iniciative za razvoj dokumentarističnega gledališča (kot strokovna sodelavka za zgodovinske okoliščine), ki je uspešno uprizorila avtorski projekt Tine Vrbnjak z naslovom *Marie Curie – Hystérie* (SNG Drama Ljubljana).

Kot asistentka dramaturgije in dramaturginja je delovala v različnih slovenskih gledališčih in sodelovala s številnimi režiserji (Juš A. Zidar, Selma Spahić, Marko Čeh ...), svoje področje delovanja pa je razširila tudi na scenografijo.

V letu 2019 sodeluje pri mednarodnem gledališkem projektu *ID: Babylon* (Ustvarjalna Evropa, Kultura), preko katerega raziskuje izkušnje najstnikov po Evropi, in sicer kot mentorica in raziskovalka.

Uprizoritev *Šivilja in škarjice* je njeno prvo sodelovanje z Lutkovnim gledališčem Maribor.

Borut Mori — avtor glasbe

Borut Mori je, po zaključeni Srednji glasbeni in baletni šoli v Mariboru, nadaljeval študij harmonike na Univerzi za glasbo v Gradcu. V času šolanja se je uspešno udeleževal državnih in mednarodnih tekmovanj. Po končanem študiju se je posvetil sodobni in avtorski glasbi, ki jo v različnih zasedbah predstavlja na koncertih doma in v tujini. Je dobitnik nagrade Austrian World Music Award 2010. Z različnimi glasbenimi ustvarjalci je sodeloval pri snemanju plošč in zgoščenk. Njegovo ustvarjanje je posnelo več radijskih in televizijskih hiš. Kot pedagog je zaposlen na Konservatoriju za glasbo in balet Maribor.

David Orešič — avtor svetlobne podobe

David Orešič je leta 2004 diplomiral (Bachelor of Arts) iz oblikovanja svetlobe na Bavarski gledališki akademiji v Münchnu (ZR Nemčija). Leta 2015 je magistriral iz scenskega oblikovanja – scenografije na UL AGRFT Ljubljana. Dve leti kasneje je postal docent in hkrati znanstveni sodelavec za področje scenografije (svetlobno oblikovanje) na AGRFT Ljubljana. Od leta 1980 je dejaven na vseh področjih vizualizacij uprizoritvenega konteksta: svetloba, video, scenografija, tehnična produkcija, teater v teatru ... Tako je sodeloval pri več kot 400 uprizoritvenih produkcijah v institucionalnih in neinstitucionalnih gledališčih in ustanovah. Deloval pa ni le v slovenskem gledališkem prostoru, ampak tudi na Hrvaškem, Črni gori ter v Avstriji in Nemčiji.